

eldöntésére. A bíróság tagjai voltak: a győri és veszprémi püspök, Thurzó Ferencz, Bánffy István, Dessewffy János, Zay Ferencz, Rakovszky György és Pókateleki Zomor János a királyi jogügyek igazgatója.

A Fuggerek e legkiválóbb férfiakból összeállított bíróság előtt sem jelentek meg. E helyett egy határtalan szemtelen hangú („frivolis et impertinentis argumenti“) levélben kifogásolták a bíróságot, s tiltakoztak a rájuk tukmált bűnlajstrom ellen. A nagy pör összes aktái a bécsi udv. kam. levéltárban (fasc. 14345. Hungarica) vannak.

A magyar bíróság először is kimutatta, hogy az ország törvényei szerint jogosan ítél ez ügyben; másodszer kimutatta, hogy a Fuggerek többszörösen hazudnak. Tagadják megidéztetésüket, holott az idéző levelet melléklék az iratokhoz. Azt állítják, hogy egyetlen marhát sem hajtottak ki a harminczad megfizetése nélkül, pedig 1459 kihallgatott tanu vallja, hogy nem is egyenkint, hanem falkaszámra, fegyveres emberekkel, évek óta hajtatják ki a marhát, s vámot és harminczadot sohasem fizettek. Kimutatja a bíróság azt is, hogy a Fuggerek védelmükben átlépik a tisztesség határát, szemtelenül megsértik a bíróságot, s a legméltatlanabbul bántják a királyt. Hamisság és hazugság az egész védelmük; évek során át csaltak, s egy betűt sem tudnak felhozni védelmükre.

A Fuggerek látván, hogy szénájuk nem a legjobb rendben van, lassan-lassan megszeliődtek. Egymásután iratják a királyhoz a hosszú folyamódásokat, mentegetik magukat és sűrűn hangoztatják elévülhetlen érdemeiket. Utoljára már azt is elismerik, hogy embereik sok marhát hajtottak ki az országból, de mindez az ő tudtuk nélkül történt. Azért az ezer és ezer marháért, melyet az ő tudtukkal hajtottak ki, mindig megfizették a harminczadot. Mindez keveset használt Fugger uraméknak. A magyar bíróság elítélte őket, de a büntetés módjának eldöntését ő felségére bízta. A király elfogadta a magyar bíróság ítéletét, de egyúttal kérdést intézett a bírákhoz a Fuggerekre mérendő büntetés felől. A választott bíróság azt ajánlotta, hogy a király fogassa el a két Fuggert, s foglaltassa el birtokaikat. Egyik főkapitány a káptalan emberével menjen Vöröskő és Detrekő várába, s a Fuggerek elítélt tisztjeit fogja el. Ha — ami nagyon valószínű — jó szóra nem adnák meg magukat, erővel kell a várakat elfoglalni.

Ferdinánd hajlott a magyar bíróság ajánlatára, és 1559. okt. 4-én megbízta Zay Ferenczet, a szüzsadosok főkapitányát Vöröskő és Detrekő elfoglalásával. A szükséges gyalog és lovas katonaságot Paksi János komáromi főkapitány bocsátotta rendelkezésére, kik megbízatásukban sikerrel eljárak.

Dr. Takáts Sándor.

Borkivíteli tilalom 1637-ből. A bécsi udvari kamara előadván ő felségének, mennyi kára van Ausztriának a magyar bor behozatalából, arra kérte a királyt, semmisítse meg a községek kiváltságait, újítsa meg a régebben kiadott császári patenst, s tiltsa el a magyar bor behozatalát. Roppant kárak van ebből az osztrák termelőknek; az ő borukra úgy is felette nagy „aufschlag“ van vetve, s hozzá még a schweicháti vámon csupán új magyar bort az idén 20,000 csőbőrrel hoztak be!

A király 1637. máj. 15-én a kamarának eme fölterjesztésére (Hoffinanz 13729 fasc.) ráírta: „placuit Caesari Ferdinando“! *Dr. T. S.*

Zabszállítás a bécsi udvar részére 1630-ban. 1630-ban — mint Ferdinánd király (Bécsi udv. kam. levélt. 1448f. fasc. Hungar.) írja — az örökös tartományokban rendkívül rossz termés volt, Magyarországon meg felette bő. Emiatt az udvari istállók számára szükséges több ezer mérő zabot Magyarországon vásárolták össze. Szilvai pozsonyi főharminczados egymaga: 9600 mérő zabot szállíttatott Bécsbe.

Dr. T. S.

Olasz üveg- és kordován-gyár Ausztriában. Ausztriával való szoros gazdasági kapcsolatunknál fogva érdekes tudnunk, hogy 1530. ápril 12-én (Bécsi közös pénzügyi levéltár, Niederöst. Gedenkbuch 112. l.) I. Ferdinánd Pitti Miklós olasznak üveghuták építésére Krajnában szabadalmat adott. Ugyanazon év júl. 19-én (u. o. 87 l.) e szabadalmát az összes örökös tartományokra kiterjesztvén, a Wienerwald mellett két falut adott át neki műhelyek építésére, hogy ott Ausztria különös dicsőségére művészi olasz üveget és kordovánbőrt gyártson. A művészi üvegekészítőket és kordovánmestereket Olaszországból hozták. A császári engedélyben ezen érdekes sorok állnak: „die künstlich Ar bait des walhischen Glaswerks und Kordovanischen Leders so vermallen in teutschen Landen unerhört ist.“ *Dr. T. S.*

Auripigmentum. Győrben a fiskus részére 1705-ben mintegy 1200—1300 mázsa magyar auripigmentumot foglaltak le. A bécsi udvari kamara márczius 30-án (Bécsi kam. ltár Hungarica) elrendelte, hogy el kellene adni, s a befolyó pénzt a katonák élelmezésére fordítani. Simon Michel pozsonyi zsidó 3000 frtot ígért az egész készletért. Ezt az ajánlatot azonban nem fogadták el, mivel a legrosszabb auripigmentum mázsája akkor 3 frton, a jobbé pedig 15 frt-on kelt. Emiatt újabb árverést hirdettek.

Dr. T. S.

Francia vízemelőgép Selmezbányán 1633-ban. A magyar bányavárosokban tömérdek kárt okoztak a bányavizek. A Biberstollnról és Mathiastollnról Selmezcire rohanó víztömegek olykor egészen lehetetlenné tették a bányamunkát. A bányavizek eltávolítása a kezdetleges eszközökkel nagyon nehezen ment, s rendkívül költséges volt. Selmezbányán állandóan 3 vízmester (Wasserkünstler) volt alkalmazva, akik éjjel-nappal 18 emberrel fáradoztak, hogy a vizet 54 lábra fölemeljék és eltávolítsák. E munka hetenkint 500 frtba került. Ekkor jöttek Selmezcire Fermin Masseurlet és Bosquet francia vízmesterek Languedoc francia megyéből, akik saját találmányú elmés gépezetükkel, minden nehézség nélkül ajánlkoztak fölemelni a bányavizet.

Fermin Masseurlet ajánlatot tett a kamarának, hogy Selmezbányán minden bajt megszüntet, ha a király nekik 20 évre kizárólagos szabadalmat ad találmányuk értékesítésére. A király remélvén, hogy e találmány segítségével Selmezbánya visszanyeri régi virágzását, 1633. sept. 12-én (Udv. kam. levélt. hung. fasc. 14487.) kiadta a kívánt privilegiumot, de